

Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah v Ajdovščini (24-0107)

Avtor poročila: Gregor Gruden, univ. dipl. arheolog

Datum izdelave poročila: april 2024

KAZALO

1. PODATKI O RAZISKAVI	4
2. IZVLEČEK.....	5
3. UVOD	6
4. REZULTATI.....	9
OPIS OBMOČJA RAZISKAVE.....	9
TJ 1 13	
TJ 2 15	
TJ 3 18	
TJ 4 21	
TJ 5 24	
TJ 6 26	
TJ 7 29	
NAJDBE	32
5. PODATKI O ARHIVU NAJDIŠČA	37
6. ZAKLJUČEK	38
7. VIRI IN LITERATURA	39
8. PRILOGE.....	40

SEZNAM SLIK IN PRILOG

Slika na naslovnici: Lokacija arheoloških raziskav (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 1: Območje arheoloških raziskav – označeno svetlo modro (vir: splet 2).....	7
Slika 2: Ročno čiščenje testnega jarka (foto: G. Gruden, 2024).	8
Slika 3: Lokacija arheoloških raziskav – označena rdeče (vir: splet 1).....	9
Slika 4: Geološka karta Ajdovščine in okolice (vir: splet 3).	10
Slika 5: Pedološka karta okolice območja raziskav (vir: splet 2).....	10
Slika 6: Območja nepremične dediščine v okolici lokacije raziskav (označeno rdeče): 1 Ajdovščina - Arheološko najdišče Castra; 2 Ajdovščina – Stari mlin) (vir: splet 4).	11
Slika 7: Pogled proti jugu na star mlin (vir: splet 6).....	12
Slika 8: TJ 1, pogled proti jugu (foto: G. Gruden 2024).....	13
Slika 9: Interpretiran detajl vzhodnega profila TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).	14
Slika 10: TJ 2, pogled proti jugu (foto: G. Gruden, 2024).....	15
Slika 11: Pogled na zahodni profil TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).	16
Slika 12: Interpretiran detajl zahodnega profila TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).	16
Slika 13: TJ 3, pogled proti severozahodu (foto: G. Gruden, 2024).....	18
Slika 14: Interpretiran zahodni del severnega profila TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).....	19
Slika 15: Interpretiran vzhodni del severnega profila TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).....	19
Slika 16: Interpretiran vzhodni del južnega profila TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).	21
Slika 17: Interpretiran severni profil TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).....	23
Slika 18: Pogled na severni profil TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).....	24
Slika 19: Interpretiran zahodni del severnega profila TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).....	25
Slika 20: TJ 6, pogled proti jugu (foto: G. Gruden, 2024).....	26
Slika 21: Interpretiran vzhodni profil TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).....	27
Slika 22: Obrežni zid SE 10/11 in tlakovanje SE 12 v TJ 7 , pogled proti severu (foto: G. Gruden, 2024).....	29
Slika 23: Interpretiran vzhodni profil TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).....	30
Slika 24: Interpretiran zahodni profil TJ 7 (foto: G. Gruden).....	31
Slika 25: Tabela najdb (avtor: G. Gruden, 2024).....	32
Slika 26: Najdbe iz plasti SE 2 v TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).....	32
Slika 27: Najdbe iz plasti SE 3 v TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).....	33
Slika 28: Najdbe iz plasti SE 1 v TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).....	33
Slika 29: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).....	33

Slika 30: Najdbe iz plasti SE 4 v TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).....	34
Slika 31: Najdbe iz plasti SE 9 v TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).....	34
Slika 32: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).....	34
Slika 33: Najdbe iz plasti SE 13 v TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).....	35
Slika 34: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).....	35
Slika 35: Najdbe iz plasti SE 13 v TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).....	35
Slika 36: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).....	36
Slika 37: Najdbe iz plasti SE 9 v TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).....	36

Priloga 1: Pregledni načrti območja raziskave (avtor: G. Gruden, 2024).

Priloga 2: Načrt testnih jarkov glede na franciscejski kataster (avtor: G. Gruden, 2024).

1. PODATKI O RAZISKAVI

Ime projekta: Ajdovščina – Stari mlin

Kartografske reference: 415114.82 Y; 83702.38 X; nadmorska višina 102.88 m

Ime najdišča: Ajdovščina – Mestno jedro, Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra

Vrsta najdišča: vodni mlin

Okvirna datacija najdišča glede na raziskavo: prva četrtina 19. stol.

Rezultat arheološke raziskave: pozitivno

Način ureditve lokacije ali območja raziskave po končani raziskavi: zasutje testnih jarkov

Ogroženost: /

Opis razlogov stanja ogroženosti: /

2. IZVLEČEK

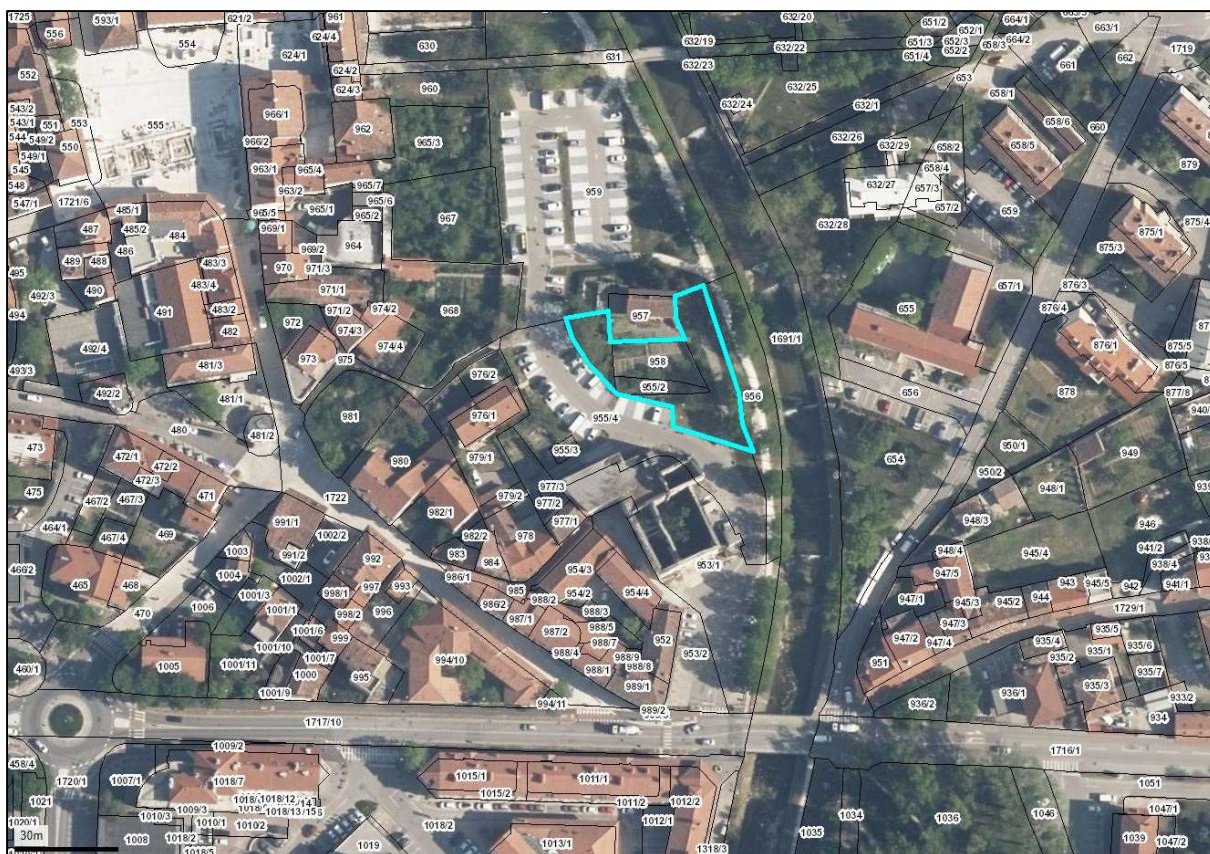
Zaradi predvidene novogradnje podzemne garaže na parcelah št. 958, 955/2 in 955/4; vse k.o. Ajdovščina, so bile izvedene arheološke raziskave v obliki strojnega izkopa testnih jarkov s skupno kvadraturo 161,8 m². V testnih jarkih je bila odkrita in dokumentirana ureditev nekdanjega brega reke Hubelj, iz časa delovanja bližnjega Jochmannovega mlina, torej od druge polovice 19. do 20. stoletja. Bregovi so bili utrjeni z zidovi iz apnenčastih blokov, breg pa je bil ponekod tlakovan s tlakom iz prodnikov. Pod to obrežno ureditvijo odkrite plasti starejših naplavin kažejo na vpliv močne aluvialne dejavnosti reke Hubelj, ki je v preteklosti večkrat spreminjala potek struge. V teh plasteh naplavin so bili odkriti tudi posamezni kosi rimskega gradbenega materiala, ki so ga aluvialni dejavniki zanesli iz bližnje Castre.

Ključne besede: Ajdovščina, Hubelj, rimska doba, naplavine, strojni izkop, testni jarki, druga polovica 19. stoletja, mlin, zid, tlak.

3. UVOD

Na parcelah št. 958, 955/2 in 955/4; vse k.o. Ajdovščina, je investitor Občina Ajdovščina (Cesta 5. maja 6a, 5270 Ajdovščina) načrtoval izdelavo podrobnega prostorskega načrta za Stari mlin v Ajdovščini, v katerega spada tudi novogradnja podzemne garaže na omenjenih parcelah. Lokacija leži znotraj območij enot registrirane nepremične dediščine Ajdovščina – Mestno jedro (EID 1-01562) in Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra (EID 1-00003). Zaradi kulturnovarstvenega režima, ki velja za zgoraj navedena območja, je ZVKDS OE Nova Gorica s kulturnovarstvenimi pogoji (št. 35106-0090-3/2024, z dne 21. 2. 2024) predpisal izvedbo predhodnih arheoloških raziskav za določitev vsebine in strukture arheološkega najdišča v obliki strojnih testnih jarkov (obseg 150 m²). Za izvedbo raziskave je bilo s strani Ministrstva za kulturo izdano kulturnovarstveno soglasje (št. 62240-108/2024-3340-3, z dne 25. 3. 2024).

Arheološke raziskave je med 2.4. in 4.4.2024 opravila arheološka ekipa podjetja Avgusta, d.o.o. Dela so potekala pod vodstvom Gregorja Grudena, univ. dipl. arheologa, terensko ekipo pa so sestavljali še Nenad Smajila, mag. arheolog in Urška Pajnič, univ. dipl. arheologinja. Konservatorski nadzor je opravljala konservatorska svetnica Patricija Bratina, univ. dipl. arheologinja.

Slika 1: Območje arheoloških raziskav – označeno svetlo modro (vir: splet 2).

Arheološke raziskave so zajemale izkop sedmih arheoloških testnih jarkov (TJ) na območju predvidene novogradnje s skupno kvadraturo 161,8 m²; in sicer TJ 1 dimenzij 9 × 1,5 m, TJ 2 dimenzij 13,2 × 1,5 m, TJ 3 dimenzij 19,2 × 1,5 m, TJ 4 dimenzij 18,5 × 1,8 m, TJ 5 dimenzij 17,5 × 1,5 m, TJ 6 dimenzij 5,6 × 1,5 m, TJ 7 dimenzij 10 × 2,3 m. Izkop je potekal strojno do nivoja starih rečnih naplavin oziroma do maksimalne globine 230 cm. Nivo geološke podlage ni bil dosežen, saj je na tej globini v testne jarke začela vdirati voda, rušili pa so se tudi profili izkopov, tako da izkop v večje globine zaradi varnostnih razlogov ni bil mogoč. Med izkopom je potekal makroskopski pregled izkopane zemljine, pri čemer se je shranjevalo vse odkrite najdbe. Izpovedne profile vsakega testnega izkopa se je ročno očistilo in arheološko dokumentiralo, in sicer s fotografijo, terensko skico, opisom plasti oz. stratigrafskih enot (SE) ter izmero njihovih globin. Pri fotografiranju smo uporabljali fotoaparat Canon PowerShot SX430 IS.

Lokacija oziroma koordinate testnih jarkov so bile izmerjene z geodetskim sistemom GNSS GPS Trimble R4 z referenciranjem na državno omrežje stalnih GNSS postaj. Vse koordinate so v novem državnem koordinatnem sistemu D96/TM-ESRS.

Po opravljeni terenski raziskavi je bil urejen digitalni arhiv najdišča. Pri opisni dokumentaciji smo uporabljali programski paket Microsoft Office oz. programe Word in Excel. Načrt območja

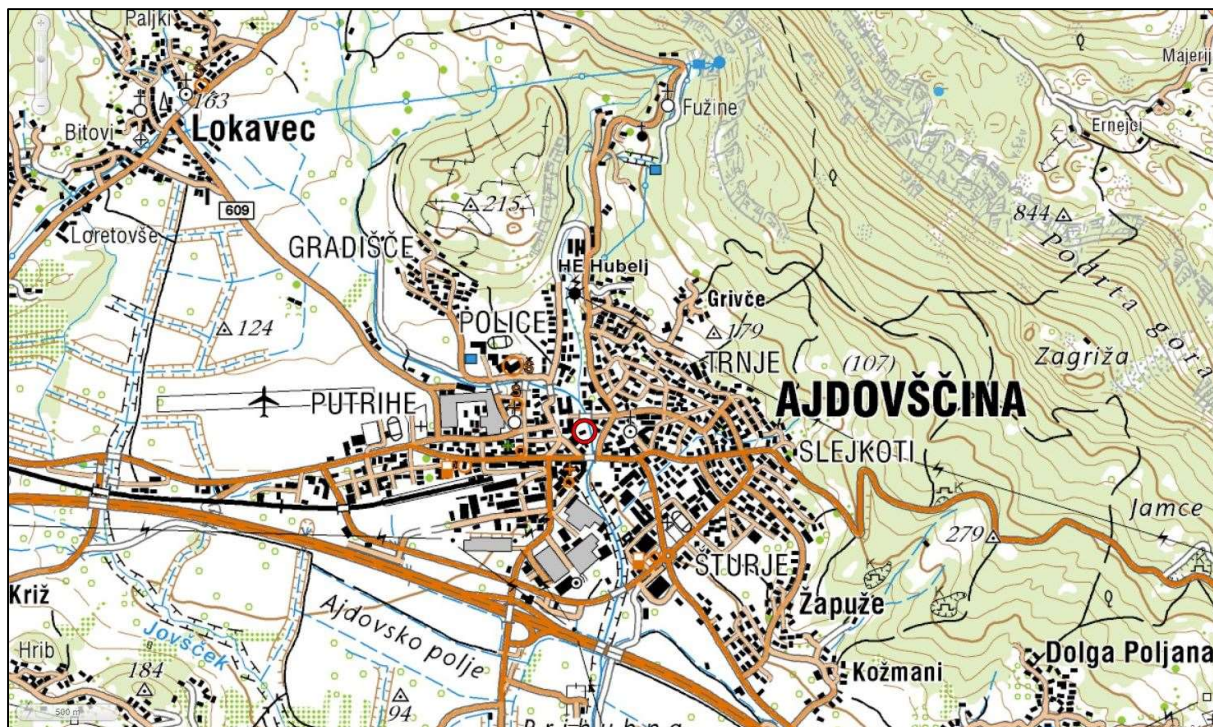
raziskav je bil izrisan v programu QGIS. Pri urejanju in obdelavi fotografij smo uporabljali programe ACDSee in Adobe Illustrator CC ter Agisoft Metashape Professional.

Slika 2: Ročno čiščenje testnega jarka (foto: G. Gruđen, 2024).

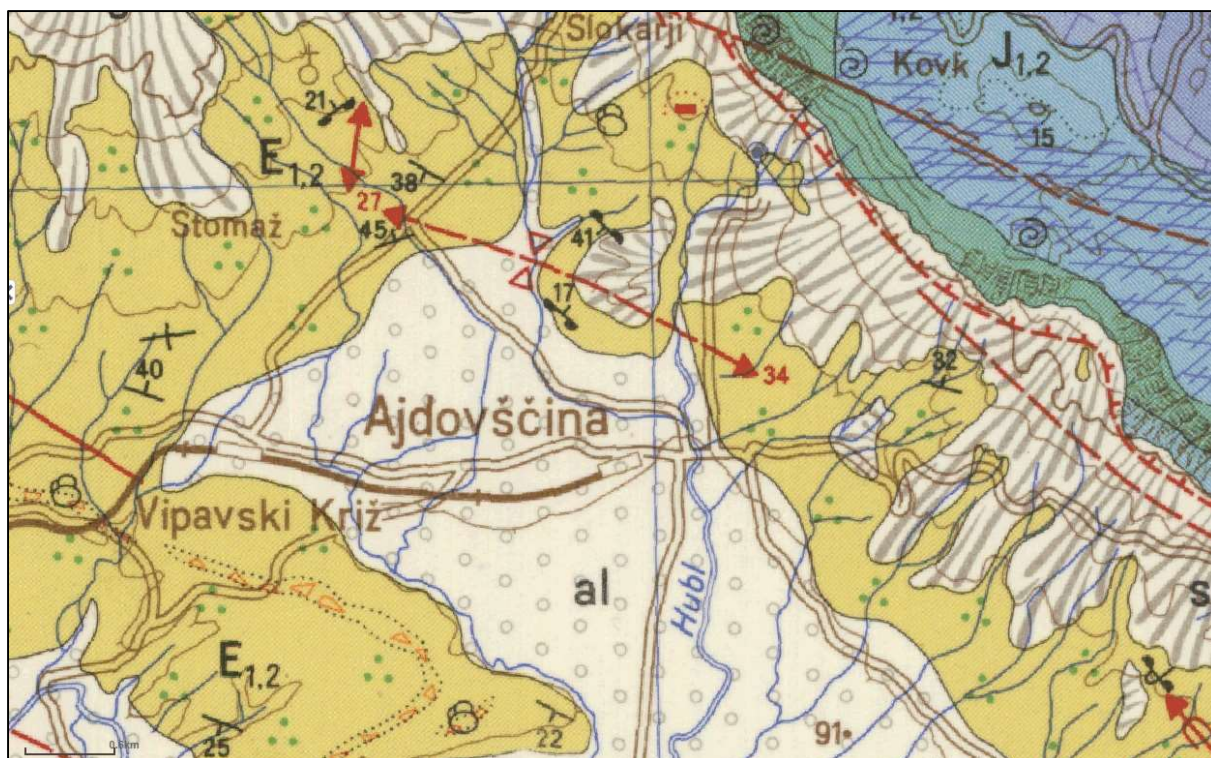
4. REZULTATI

OPIS OBMOČJA RAZISKAVE

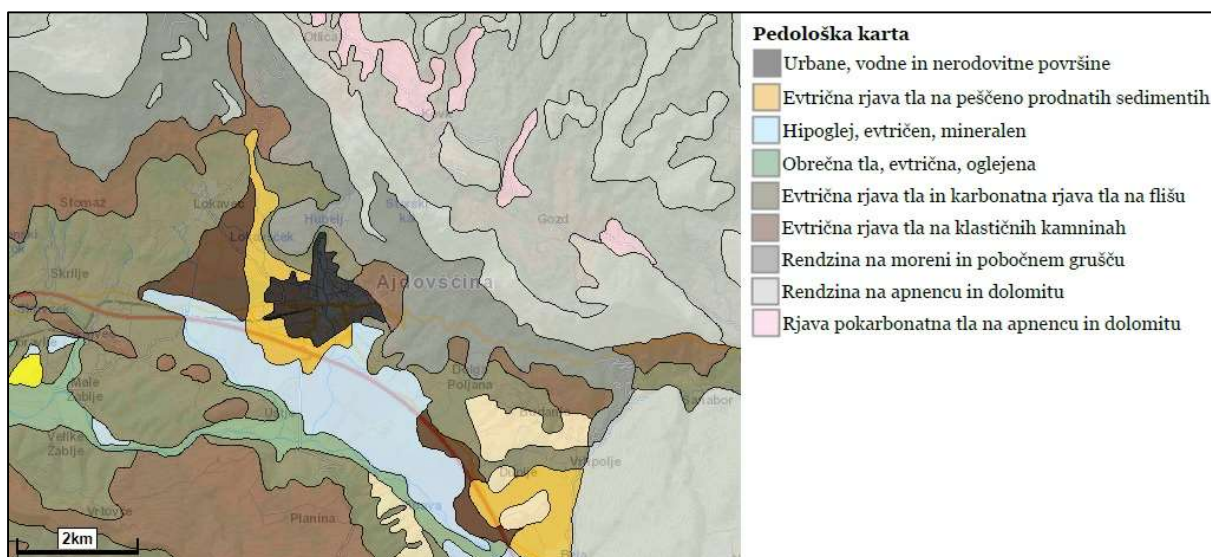

Slika 3: Lokacija arheoloških raziskav – označena rdeče (vir: splet 1).

Lokacija arheoloških raziskav se nahaja v Ajdovščini, ki je mesto v osrednjem delu Vipavske doline, ob sotočju potokov Hublja in Lokavščica ob regionalni cesti Nova Gorica - Vipava, na stiku nasutega Ajdovskega polja in flišnega pobočja pod Goro (Sinji vrh, 1002 metra) (Likar 1995, 67-68). Geološka podlaga na območju Ajdovščine je iz aluvialnih nanosov rek in potokov iz kvartarja, na katerih so se razvile evtrične rjave prsti na peščeno prodnatih sedimentih. Njeni severni in vzhodni deli pa se že vzpenjajo po pobočjih iz fliša terciarne starosti, kjer prevladujejo evtrične rjave prsti in karbonatne rjave prsti na flišu (splet 2, splet 3).

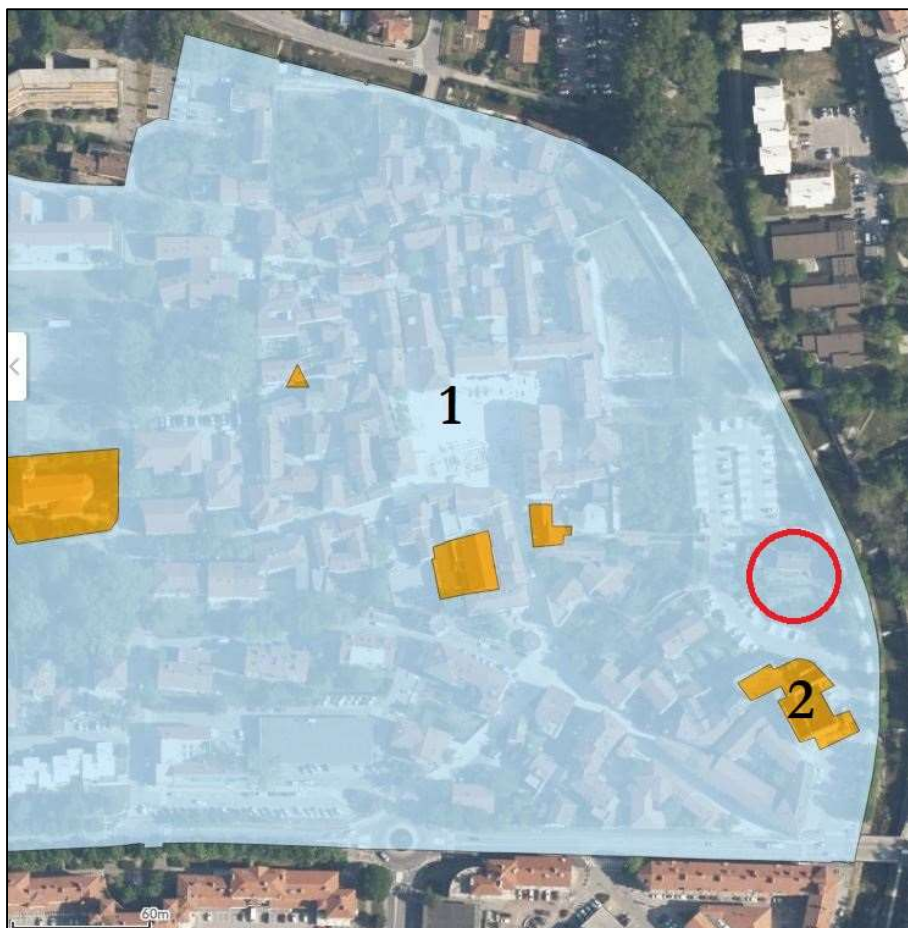
Slika 4: Geološka karta Ajdovščine in okolice (vir: splet 3).

Slika 5: Pedološka karta okolice območja raziskav (vir: splet 2).

Območje raziskave se nahaja na območju enote registrirane nepremične dediščine Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra (EID 1-00003) in Ajdovščina – Mestno jedro (EID 1-01562). Prva rimskodobna poselitev na prostoru današnje Ajdovščine je bila preprežna postaja *mansio Fluvio Frigido*, ki je bila zgrajena ob cesti od Akvileje do Emone. V 70. letih 3. stoletja pa so na tem mestu zgradili utrjen tabor *Castra*, obdan z mogočnim obzidjem s štirinajstimi stolpi (Osmuk 1997, 119). Drobne najdbe kažejo, da se je življenje v Castru nadaljevalo še vsaj v prvih treh

desetletjih 5. stoletja (Kos 2017). Življenje v ruševinah Castre zamre konec 6. oz. na začetku 7. stoletja (Svoljšak 1970, 155ss). Na mestu rimskega tabora sta se v srednjem veku razvili dve trški naselji, ki skupaj z naseljem Trnje oblikujejo današnje mestno jedro z ohranjeno srednjeveško komunikacijsko mrežo.

Slika 6: Območja nepremične dediščine v okolici lokacije raziskav (označeno rdeče): 1 Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra; 2 Ajdovščina – Stari mlin) (vir: splet 4).

Sama raziskava se je nahajala nekaj metrov severno od zaščenega področja Ajdovščina – Stari mlin (EID 1-09607), ki je večetažna stavba na robu mesta, kjer sta bila mlin in skladišče za žito in moko. Objekt je zgradil leta 1867 mlinar Wenzel Jochmann, stavba pa je pogorela leta 1997 (splet 5). Za potrebe napajanja mlina je bila reka Hubelj zajezena, iz nje pa v mlin speljana umetna struga – mlinščica.

Slika 7: Pogled proti jugu na star mlin (vir: splet 6).

Lokacija arheoloških raziskav na parcelah št. 958, 955/2 in 955/4; vse k.o. Ajdovščina se nahaja na današnjem desnem bregu reke Hubelj (ki je bila v preteklosti regulirana), delno na območju zelenic ob parkirišču, delno pa na ograjenem vrtu hiše z naslovom Goriška cesta 8.

TJ 1

Mere: $9 \times 1,5$ m; globina do 230 cm

Testni jarek 1 je bil izkopan na delu, kjer se je za časa obratovanja mlina v drugi tretjini 19. stoletja in v začetku 20. stoletja še nahajala struga reke Hubelj, katere prodnate naplavine (SE 4) smo odkrili na dnu testnega jarka, na globini več kot 190 cm. Struga je bila nato zasuta z zemljenim nasutjem (SE 3), ruševinskim nasutjem (SE 2), v nedavni preteklosti pa še s humusom (SE 1), s čimer je bil oblikovan današnji teren - ravna zelenica ob parkirišču.

Slika 8: TJ 1, pogled proti jugu (foto: G. Gruden 2024).

Slika 9: Interpretiran detalj vzhodnega profila TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ1, V-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-18 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
18-48 cm	2	Plast sipkega peska blede rjave barve (10YR 7/4) z apnenčastimi lomljenci (11 x 25 x 31 cm; 2%), kosi betona (10-30 cm; 3%), gradbenega materiala – opek (3-25 cm; 5%) in ogljem (0-1 cm; 1%).	ruševinsko nasutje	sodobno
48-190 cm	3	Plast drobljivega glinenega melja rjave barve (10YR 4/3) s peskom (5%), gruščem (0,5-4 cm; 3%), prodrom (0,5-4 cm; 7%) in posameznimi kosi opek (<1%).	zemljeno nasutje	sodobno
190-230 cm	4	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja temno zelenkasto sive barve (Gley 1, 4/10Y).	rečna naplavina	pozni novi vek

TJ 2

Mere: 13,2 × 1,5 m; globina do 220 cm

Testni jarek 2 je bil izkopan nekoliko severno, na območju nekdanjega levega brega reke Hubelj. Kljub temu smo na dnu testnega jarka, na globini 190 cm tudi dosegli plast prodnatih rečnih naplavin (SE 4), se je pa nad njimi nahajala zelo debela plast (SE 5) melja z lečami proda in peska, ki je po nastanku aluvialna. Nad njo se je na površini nahajala plast ruše in humusa (SE 1).

Slika 10: TJ 2, pogled proti jugu (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 11: Pogled na zahodni profil TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 12: Interpretiran detajl zahodnega profila TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ2, Z-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-17 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
17-50 cm	14/15	Plast sipkega peska blede rjave barve (10YR 7/4) z apnenčastimi lomljenci (11 x 25 x 31 cm; 15%) in kosi gradbenega materiala –opek (3-25 cm; 10%).	vkop za betonsko škarpo	sodobno
17-190 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek
190-220 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

TJ 3

Mere: $19,2 \times 1,5$ m; globina 200 cm.

Tudi testni jarek 3 se je nahajal na območju nekdanje struga reke Hubelj, katere prodnate naplavine (SE 4) smo odkrili na dnu testnega jarka, na globini več kot 190 cm. Struga je bila nato zasuta z zemljenim nasutjem (SE 3) in s humusom (SE 1).

Slika 13: TJ 3, pogled proti severozahodu (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 14: Interpretiran zahodni del severnega profila TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 15: Interpretiran vzhodni del severnega profila TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).

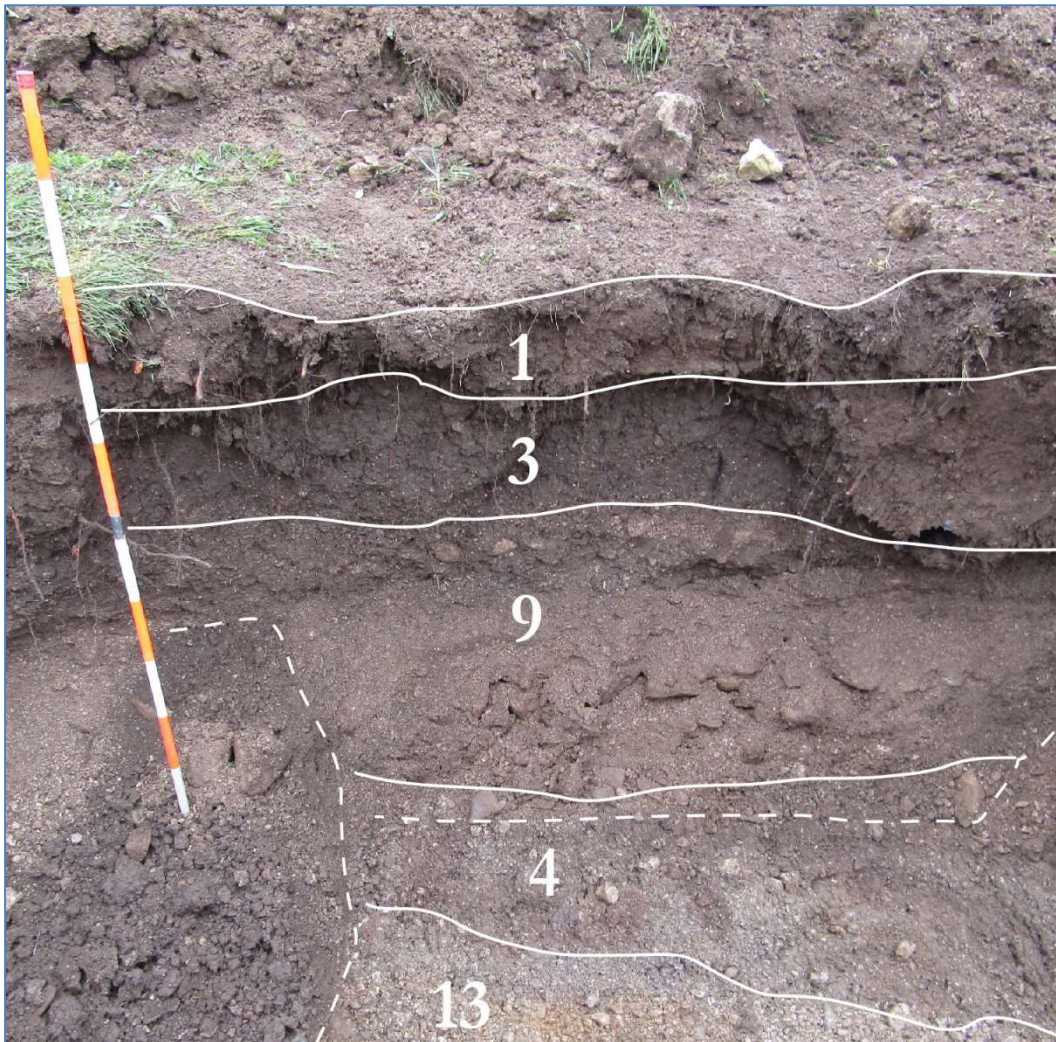
TJ3, S-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-54 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
54-190 cm	3	Plast drobljivega glinenega melja rjave barve (10YR 4/3) s peskom (5%), gruščem (0,5-4 cm; 3%), prodrom (0,5-4 cm; 7%) in posameznimi kosi opek (<1%).	zemljeno nasutje	sodobno
190-200 cm	4	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja temno zelenkasto sive barve (Gley 1, 4/10Y).	rečna naplavina	pozni novi vek

TJ 4

Mere: 18,5 × 1,8 m; globina do 188 cm.

Testni jarek 4 je bil izkopen natančno na meji nekdanjega brega reke Hubelj. Na južnem robu testnega jarka smo dokumentirali dno nekdanje struge oziroma prodnate naplavine SE 13, nad njimi pa novoveške naplavine SE 4 in SE 9, zasute z nasutjem SE 3 in prekrите s humusom SE 1.

Ob celotnem severnem robu pa je bil dokumentiran zid iz apnenčastih kvadrov SE 7 (vkop SE 8), ki je bil vsekan v plast SE 5 in je podpiral nekdanji breg. Direktno nanj je bil v sodobnem času zabetoniran zidec SE 6, ki je zamejeval zelenjavni vrt.

Slika 16: Interpretiran vzhodni del južnega profila TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ4, J-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-36 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
36-68 cm	3	Plast drobljivega glinenega melja rjave barve (10YR 4/3) s peskom (5%), gruščem (0,5-4 cm; 3%), prodrom (0,5-4 cm; 7%) in posameznimi kosi opek (<1%).	zemljeno nasutje	sodobno
68-180 cm	9	Plast sipkega proda (0,5-4 cm; 45%) in peska svetlo rjavkasto sive barve (10YR 6/2).	rečna naplavina	pozni novi vek
180-188 cm	4	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja temno zelenkasto sive barve (Gley 1, 4/10Y).	rečna naplavina	pozni novi vek
>188 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

Slika 17: Interpretiran severni profil TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ4, S-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-53 cm	6	Betonski zid širine 15 cm, višine 53 cm.	vrtni zidec	sodobno
53-148 cm	7/8	Zid širine 50 cm, višine 95 cm, zgrajen iz apnenčastih klesancev (68 x 35 x 50 cm), vezanih z drobljivo malto blede rjave barve (10YR 7/3). Vkopan v plast SE 5.	zid za utrditev brežine	pozni novi vek
148-188 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek

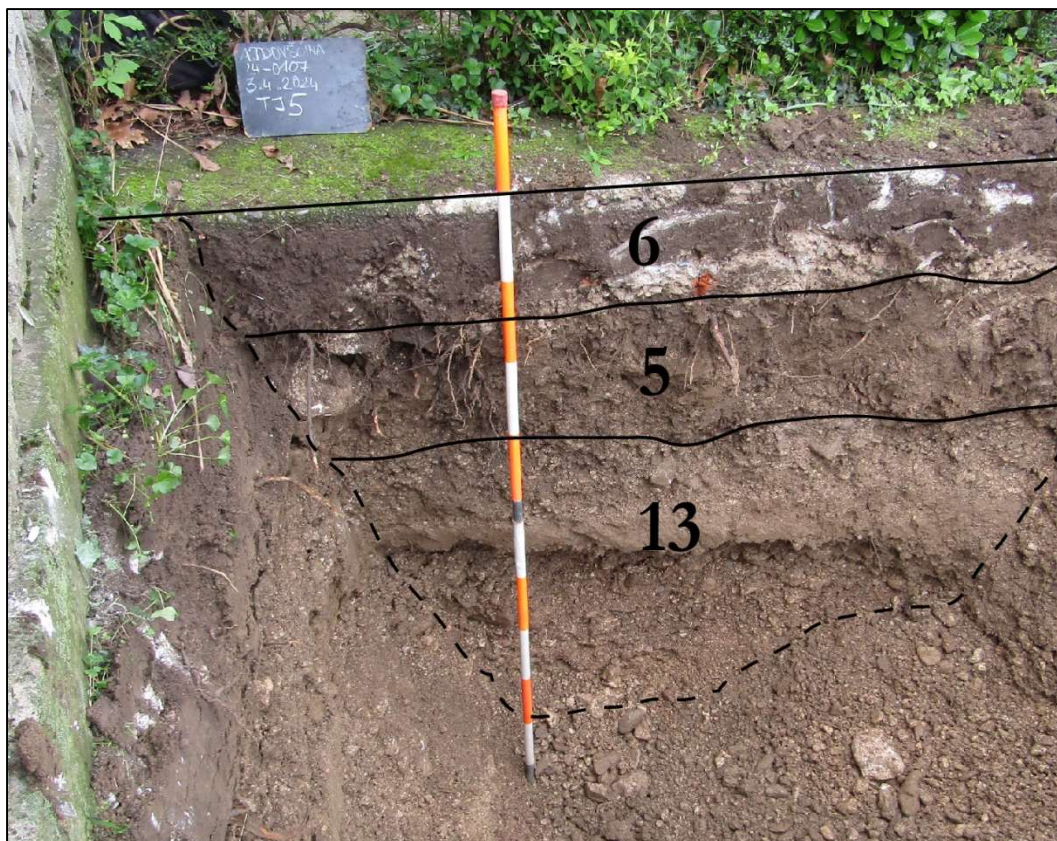
TJ 5

Mere: 17,5 × 1,5 m; globina do 170 cm

Testni jarek 5 je bil izkopen nekoliko severno, na območju nekdanjega levega brega reke Hubelj. Na globini 74 cm smo dosegli plast starih prodnatih rečnih naplavin (SE 13), nad njimi pa debelo meljasto plast SE 5. Nad njo je bil v severnem profilu testnega jarka dokumentiran betonski zidec za zamejitev vrta (SE 6), drugod pa se je na površini nahajala plast ruše in humusa (SE 1).

Slika 18: Pogled na severni profil TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 19: Interpretiran zahodni del severnega profila TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ5, S-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-28 cm	6	Betonski zid širine 15 cm, višine 53 cm.	vrtni zidec	sodobno
28-74 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek
74-170 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

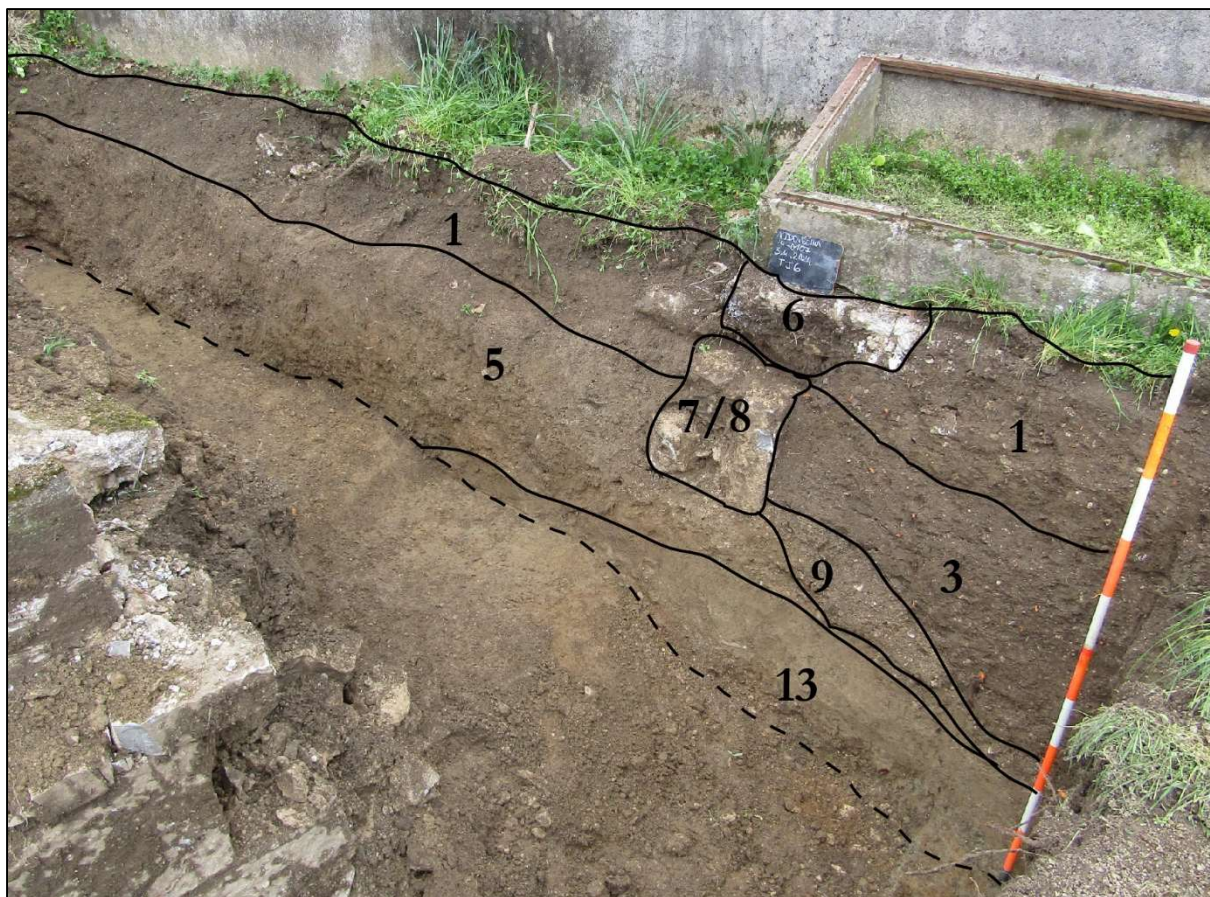
TJ 6

Mere: $5,6 \times 1,5$ m; globina do 190 cm.

S testnim jarkom 6 smo povezali TJ 4 in TJ 5, tako da smo dobili presek pravokotno na kamniti zid SE 7 in nekdanji breg reke Hubelj. Na globini 155 cm smo dokumentirali plast starih rečnih naplavin SE 13, nad njo pa meljasto plast SE 5, v katero je bil vsekani vkop za obrežni zid SE 7/8. Južno od zidu je bila struga zapolnjena s peščeno prodnato naplavino SE 9 ter recentnim zasutjem SE 3. Čez te ostaline je bila nasuta plast vrtnega humusa SE 1.

Slika 20: TJ 6, pogled proti jugu (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 21: Interpretiran vzhodni profil TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ6, V-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-53 cm	6	Betonski zid širine 15 cm, višine 53 cm.	vrtni zidec	sodobno
0-55 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
50-130 cm	3	Plast drobljivega glinenega melja rjave barve (10YR 4/3) s peskom (5%), gruščem (0,5-4 cm; 3%), prodrom (0,5-4 cm; 7%) in posameznimi kosi opek (<1%).	zemljeno nasutje	sodobno
130-155 cm	9	Plast sipkega proda (0,5-4 cm; 45%) in peska svetlo rjavkasto sive barve (10YR 6/2).	rečna naplavina	pozni novi vek
53-106 cm	7/8	Zid širine 50 cm, višine 95 cm, zgrajen iz apnenčastih klesancev (68 x 35 x 50 cm),	zid za utrditev brežine	pozni novi vek

		vezanih z drobljivo malto blede rjave barve (10YR 7/3). Vkopan v plast SE 5.		
55-155 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek
155-190 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

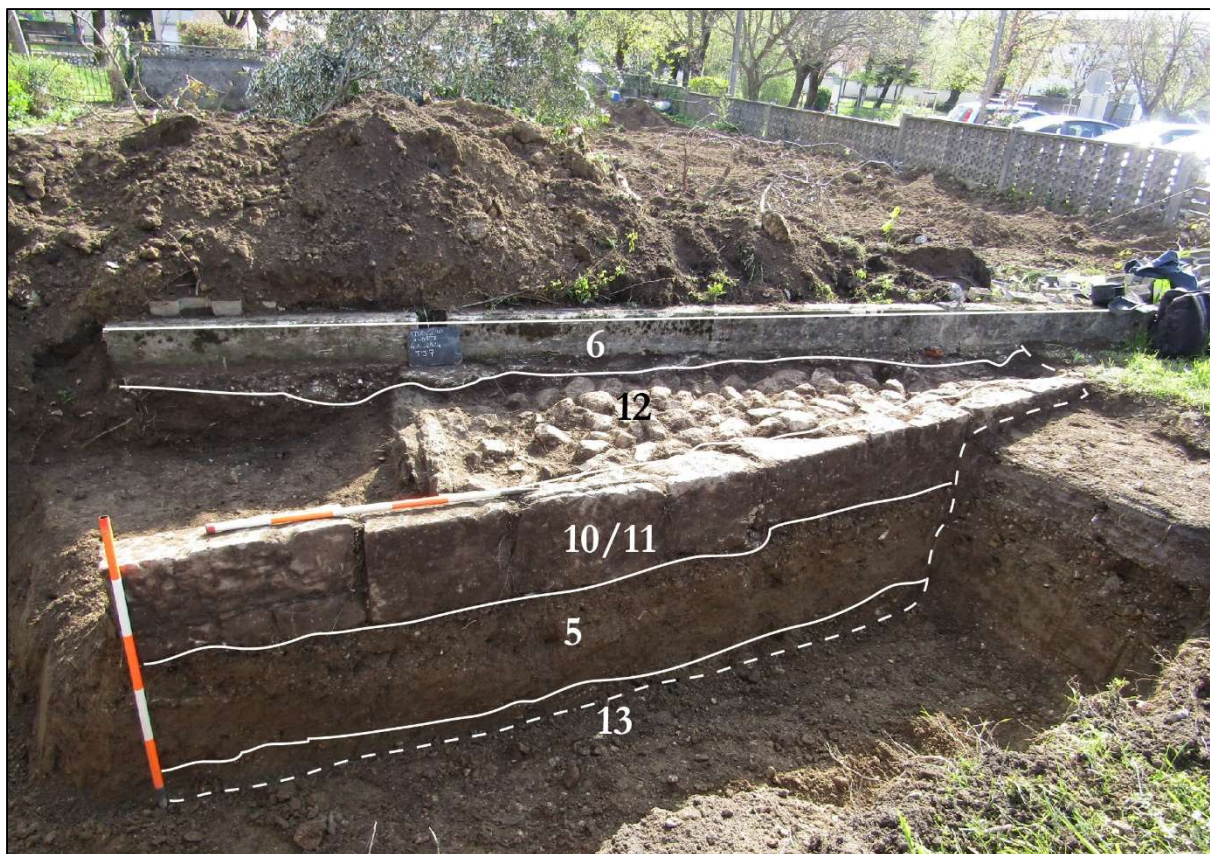
TJ 7

Mere: 10 × 2,3 m; globina do 115 cm

Testni jarek 7 je bil izkopan na zahodnem robu območja raziskav, pravokotno na TJ 4 in TJ 5. Tudi ta se je nahajal natančno na meji nekdanjega brega reke Hubelj, katere struga je tu zavila proti severu. Na dnu testnega jarka, na globini 112 cm, smo dokumentirali plast stare rečne naplavine SE 13, nad njo meljasto plast SE 5, v katero je bil vkopan zid za utditev brežine SE 10 (vkop SE 11). Vzhodno od tega zidu je bila površina tlakovana (SE 12) z oblicami (velikosti 17 x 12 cm), zahodno pa se je brežina spuščala v strugo, ki je bila zapolnjena z naplavino SE 9, nasutjem SE 3 in prekrita s humusom SE 1.

Slika 22: Obrežni zid SE 10/11 in tlakovanje SE 12 v TJ 7, pogled proti severu (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 23: Interpretiran vzhodni profil TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).

TJ7, V-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-5 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
5-47 cm	10/11	Suhozid širine 30 cm, višine 37 cm, zgrajen iz apnenčastih klesancev (52 x 20 x 37 cm), vkopan v plast SE 5.	zid za utrditev brežine	pozni novi vek
47-99 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek
99-110 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

Slika 24: Interpretiran zahodni profil TJ 7 (foto: G. Gruden).

TJ7, Z-profil				
Globina	SE	Opis	Interpretacija	Datacija
0-44 cm	1	Plast zelo drobljivega melja s peskom (5%) zelo temno sivkasto rjave barve (10YR 3/2).	ruša in humus	sodobno
44-79 cm	3	Plast drobljivega glinenega melja rjave barve (10YR 4/3) s peskom (5%), gruščem (0,5-4 cm; 3%), prodom (0,5-4 cm; 7%) in posameznimi kosi opek (<1%).	zemljeno nasutje	sodobno
79-103 cm	9	Plast sipkega proda (0,5-4 cm; 45%) in peska svetlo rjavkasto sive barve (10YR 6/2).	rečna naplavina	pozni novi vek
103-112 cm	5	Plast mehkega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/6) z lečami peska (3%) in proda (0,5-4 cm; 2%).	aluvialna zemljena plast	novi vek
112-190 cm	13	Plast drobnega proda (75%), večjih prodnikov (4-25 cm; 3%) in mehkega glinenega melja rumenkasto rjave barve (10YR 5/4)	rečna naplavina	novi vek

NAJDBE

Med raziskavo je bilo pridobljenih 23 s skupno težo 2953g. Pobran je bil en kos sodobnega porcelana iz humusa SE 1 v TJ 2 ter trije kosi sodobnega gradbenega materiala (191 g), najdeni v ruševinski plasti SE 2 v TJ 2 ter v plasti naplavine SE 4 v TJ 3. Novoveških je bilo 6 odlomkov lončenine (131 g), 7 kosov opek (1277 g) ter 1 železen predmet (142 g). Novoveške najdbe so se nahajale v plasteh SE 2, SE 3, SE 4, SE 5, SE 9 in SE 13. Najdenih je bilo tudi 5 odlomkov rimskega gradbenega materiala, ki so se nahajali v naplavinških plasteh SE 13, SE 5 in v recentnem nasutju SE 3, torej v sekundarni legi.

24-0107 Ajdovščina				ANTIKA		NOVI VEK						SODOBNO			
				gr. material		lončenina		gr. material		železo		lončenina		gr. material	
št.	TJ	SE	datum	št.	teža (g)	št.	teža (g)	št.	teža (g)	št.	teža (g)	št.	teža (g)	št.	teža (g)
1	1	2	2.4.2024					1	20					2	29
2	1	3	2.4.2024	2	497			1	62						
3	2	1	2.4.2024									1	13		
4	2	5	2.4.2024	1	352										
5	3	4	2.4.2024							1	142			1	162
6	4	9	3.4.2024					1	131						
7	5	5	3.4.2024					1	34						
8	5	13	3.4.2024	1	171	1	4								
9	6	5	3.4.2024			5	127	1	19						
10	6	13	3.4.2024	1	179										
11	7	5	4.4.2024					1	135						
12	7	9	4.4.2024					1	876						
SKUPAJ				5	1199	6	131	7	1277	1	142	1	13	3	191

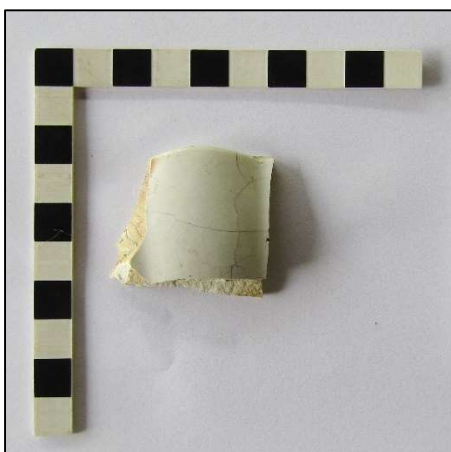
Slika 25: Tabela najdb (avtor: G. Gruden, 2024).

Slika 26: Najdbe iz plasti SE 2 v TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 27: Najdbe iz plasti SE 3 v TJ 1 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 28: Najdbe iz plasti SE 1 v TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 29: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 2 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 30: Najdbe iz plasti SE 4 v TJ 3 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 31: Najdbe iz plasti SE 9 v TJ 4 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 32: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 33: Najdbe iz plasti SE 13 v TJ 5 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 34: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 35: Najdbe iz plasti SE 13 v TJ 6 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 36: Najdbe iz plasti SE 5 v TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).

Slika 37: Najdbe iz plasti SE 9 v TJ 7 (foto: G. Gruden, 2024).

5. PODATKI O ARHIVU NAJDIŠČA

Arhiv najdišča obsega slikovno, pisno in drugo dokumentacijo, ki je zastopana v digitalni obliki. Digitalna pisna dokumentacija obsega: seznam stratigrafskih enot, seznam najdb in seznam digitalnih posnetkov.

Fotografska terenska dokumentacija zajema 135 posnetkov v JPEG formatu. Posnetki so oštevilčeni po zaporednem vrstnem redu, spremlja pa jih seznam (dnevnik) posnetkov v »xlsx« formatu (Excel). Ta zajema podatke o zaporedni številki fotografije, številki testnega jarka, številki stratigrafske enote, opis fotografije, usmerjenost pogleda, podatke o avtorju fotografije in datumu njihovega nastanka.

V arhivu je tudi seznam najdb, ki zajema podatke o zaporedni številki skupka najdb, oznaki TJ, podatke o stratigrafski enoti, iz katerih najdbe izhajajo ter datumom. Najdbe so v seznamu opredeljene glede na časovno obdobje in material, poleg števila najdb je zabeležena tudi njihova teža. Najdbe so bile fotografirane, fotoarhiv najdb zajema 12 posnetkov v JPEG formatu.

Arhiv zajema tudi prostorski načrt območja raziskav v »DWG« formatu in poligon zunanje meje območja raziskave v »SHP« formatu. Arhiv najdišča je začasno hranjen v prostorih Avguste d.o.o., Trebušakova ulica 9, Ljubljana-Šentvid.

6. ZAKLJUČEK

Z arheološkimi raziskavami na območju parcel št. 958, 955/2 in 955/4; vse k.o. Ajdovščina, smo raziskali in dokumentirali ureditev nekdanjega brega reke Hubelj, pred regulacijo. Bregovi so bili utrjeni z zidovi iz apnenčastih blokov, breg pa je bil ponekod tlakovan s tlakom iz prodnikov. To ureditev brega časovno umeščamo v čas delovanja bližnjega Jochmannovega mlina (EID 1-09607), torej od druge polovice 19. do 20. stoletja. Da je bilo območje raziskave v preteklosti pod vplivom močne aluvialne dejavnosti reke Hubelj, ki je večkrat spreminjala potek struge, nam govorijo dokumentirane starejše plasti naplavin (SE 5 SE 13), odkrite pod omenjeno obrežno ureditvijo. V teh plasteh naplavin so bili odkriti tudi posamezni kosi rimskega gradbenega materiala, ki so ga aluvialni dejavniki zanesli iz bližnje Castre (EID 1-00003).

7. VIRI IN LITERATURA

KOS, P. 2017, Ajdovščina (Castra) - novčne najdbe iz naselbinskih plasti zunaj obzidja. Pomen novcev za interpretacijo najdišča., Arheološki vestnik 68, 295–323.

LIKAR, L. 1995, Ajdovščina. – V: OROŽEN ADAMIČ, M., D. PERKO in D. KLADNIK [ur.], Krajevni leksikon Slovenije, 67-68.

NOVAKOVIĆ, P. et al. 2007, Minimalni standardi izkopavalne dokumentacije: pregled stanja in predlogi standardov. - Študija izdelana po naročilu Ministrstva za kulturo RS, Ljubljana, Zakon o varstvu kulturne dediščine - Uradni list RS 16/2008.

OSMUK, N. 1997, Ajdovščina - Castra. Stanje arheoloških raziskav (1994)., Arheološki vestnik 48, 119-130.

SVOLJŠAK, D. 1970, Ajdovščina. Varstvo spomenikov 13-14, 1968-1969, 155ss in 185ss.

SPLETNI VIRI:

Splet 1: http://www.geopedia.si/#T105_x499072_y112072_s9_b4 (dostop 9.4.2024).

Splet 2: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (dostop dne 9.4.2024).

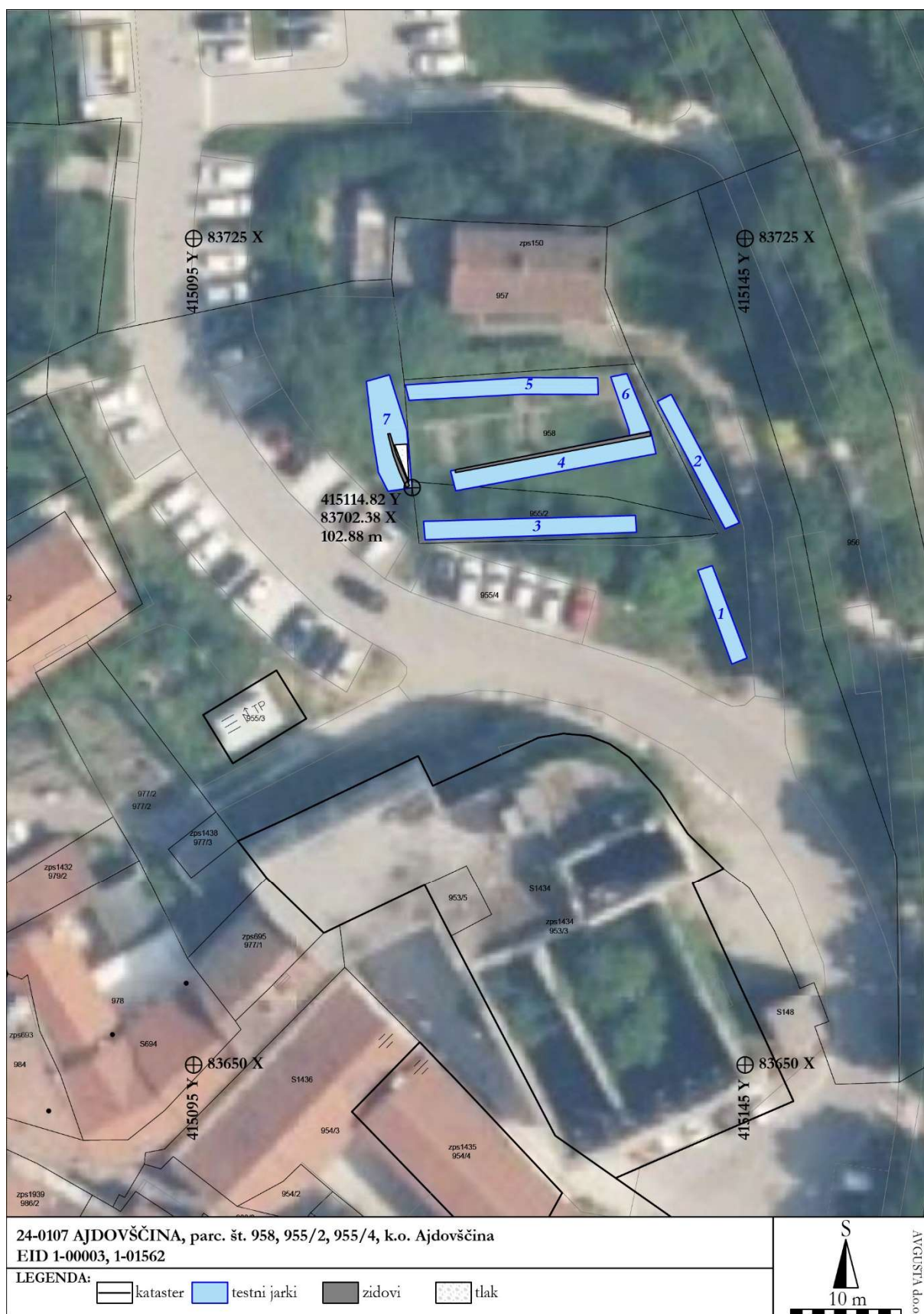
Splet 3: <http://biotit.geo-zs.si/ogk100/> (dostop 9.4.2024).

Splet 4: <https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/> (dostop 9.4.2024).

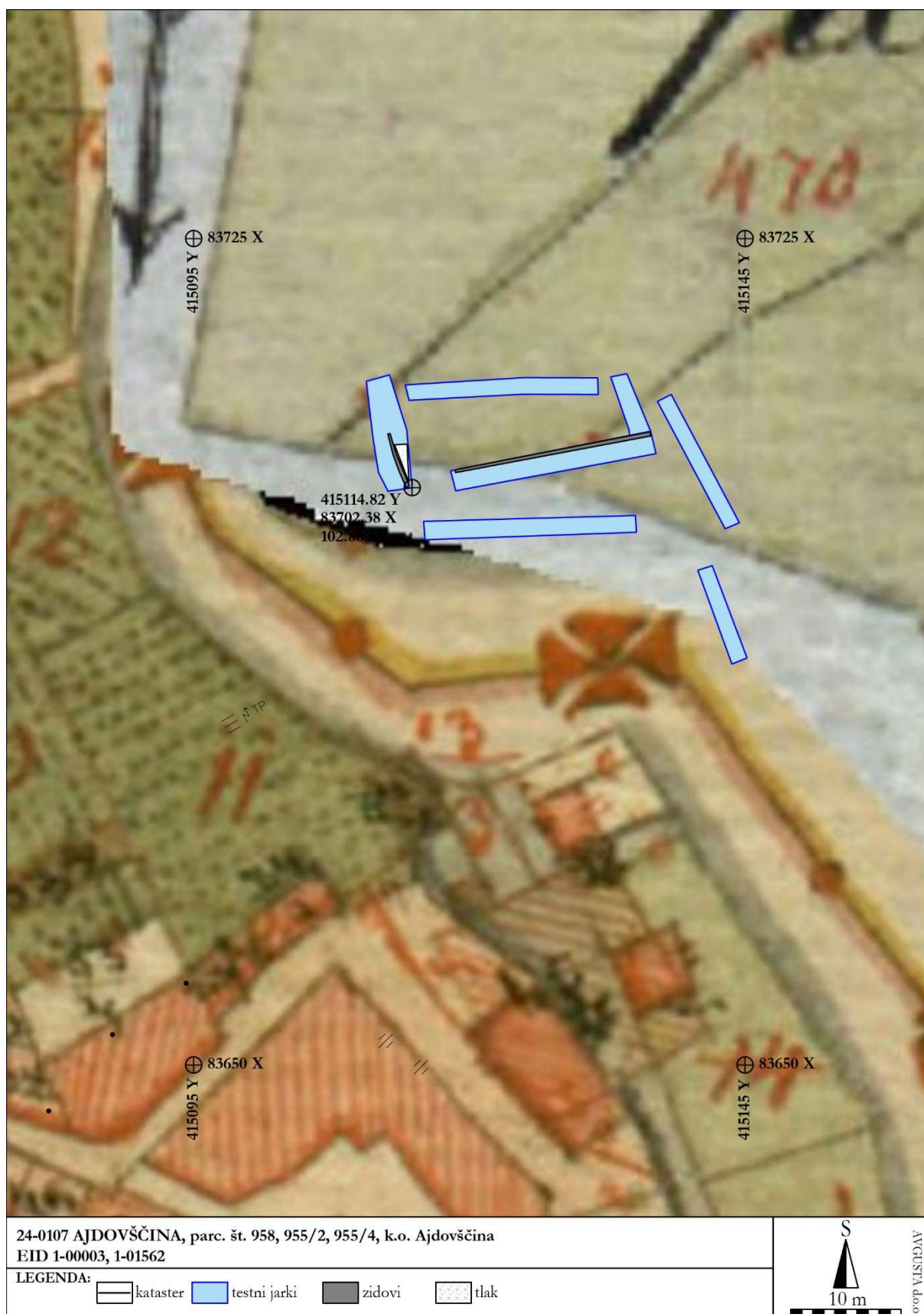
Splet 5: <https://goriskimuzej.si/items/2> (dostop dne 5.3.2021).

Splet 6: <https://www.ajdovscina.si/novice/2017040510285508/> (dostop dne 5.3.2021).

8. PRILOGE

Priloga 1: Pregledni načrt območja raziskave (avtor: G. Gruden, 2024).

Priloga 2: Načrt testnih jarkov glede na franciscejski kataster (avtor: G. Gruden, 2024).

Številka dokumenta: 35106-90-7/2024

Datum dokumenta: 23.04.2024

ZAPISNIK KONSERVATORSKEGA NADZORA NAD TERENSKIMI DELI RAZISKAVE

Osnovni podatki o raziskavi

Ime projekta: Ajdovščina – Stari mlin

Številka soglasja za raziskavo: 62240-108/2024-3340-3

Koda raziskave: 24-0107

EID – enotna identifikacija dediščine in ime: 1-00003, Ajdovščina - Arheološko najdišče Castra; 1-01562, Ajdovščina - Mestno jedro

Naselje: AJDOVŠČINA

Občina: AJDOVŠČINA

Katastrske reference: 955/2, 955/4, 958, k. o. 2392 AJDOVŠČINA

Raziskovalni postopek: Arheološki testni izkop

Datum začetka terenskih del: 2. 4. 2024

Datum konca terenskih del: 4. 4. 2024

Izvajalec raziskave: AVGUSTA d.o.o., Mestni trg 15, 5280 IDRIJA

Vodja raziskave: Gregor Gruden, univ. dipl. arheol.

Namestnik vodje raziskave: Nenad Smajila, mag. arheol.

Nadzornik raziskave: konservatorska svetnica Patricija Bratina, univ. dipl. arheol.

Svetovalec nadzornika raziskave:

1. Konservatorski nadzor nad terenskimi deli raziskave (mnenje nadzornika raziskave o ustreznosti terenskega dela raziskave skladno s kulturnovarstvenim soglasjem za raziskavo in odstranitev arheološke ostaline)

Datum nadzora na terenu: 2. 4. 2024, 4.4.2024

- Ustreznost lokacije posega: **Da**
- Prisotnost vodje raziskave oziroma njegovega namestnika: **Da**
- Ustreznost sestave in številčne zastopanosti raziskovalne skupine: **Da**
- Ustreznost raziskovalnega postopka: **Da**

2. Konservatorski nadzor nad strokovnostjo izvedbe raziskave (mnenje nadzornika raziskave o strokovnosti izvedbe raziskave in ustreznosti terenske dokumentacije)

- Ustreznost uporabljenih metod in tehnik raziskovanja in dokumentiranja: **Da**
- Celovitost in usklajenost dokumentacije z veljavnimi standardi: **Da**
- Ustreznost dokumentacije prostorskih izmer: **Da**
- Ustreznost dokumentacije stratigrafskih, strukturnih, zbiralnih oz. drugih enot: **Da**
- Ustreznost pisne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost slikovne dokumentacije: **Da**
- Ustreznost dokumentacije o zbirkah vzorcev: **Da**
- Ustreznost urejenosti, označenosti in hrambe najdb in vzorcev z manj zahtevnim varovalnim režimom: **Da**
- Ustreznost ravnanja in primarne zaščite klimatsko in varnostno občutljivih najdb in vzorcev: **Da**

3. Mnenje nadzornika raziskave o poročanju

- Morebitne pripombe k oddanemu prvemu poročilu (s prilogami) v pregled: **Ne**
Obrazložitev:

- Ali je potrebno oddati še kakšno (neobvezno) prilogo: **Ne**
- Ali bo potrebno izdelati Končno strokovno poročilo o raziskavi? **Ne**

(V PRIMERU, DA JE POTREBNO IZDELATI KONČNO POROČILO O RAZISKAVI, JE POTRJEN ZAPISNIK KOMISIJE ZA POTERENSKO OBDELAVO ARHIVA NAJDIŠČA OBVEZNA PRILOGA IN SESTAVNI DEL PRVEGA STROKOVNEGA POROČILA)

4. Drugo (vsebinska in izvedbena problematika raziskave, opozorila in navodila, spremembe raziskovalnih metod, ukrepi varstva):

Odkrite strukture – z apnenčastimi bloki utrjena brežina in tlakovan breg se je ohranilo in situ. V nadaljevanju bo ob izkopih za gradnjo podzemnega parkirišča zahtevana arheološka raziskava ob gradnji.

Nadzornik raziskave:

konservatorska svetnica Patricija Bratina, univ. dipl. arheol.

Bustina P.